

Arkitektur, inredning och design

Tidskriften Rum

Stockholm

Staden, dramat och arkitekterna

Slussen bakom kulisserna **Makten** över bergen

Massor för miljarder **Tengbom** i Tensta Brutal återkomst

Oslo & Helsingfors Designveckorna **Danska** biennalen

Premiär i Köpenhamn **Mork-Ulnes** och Bay Area-modernismen

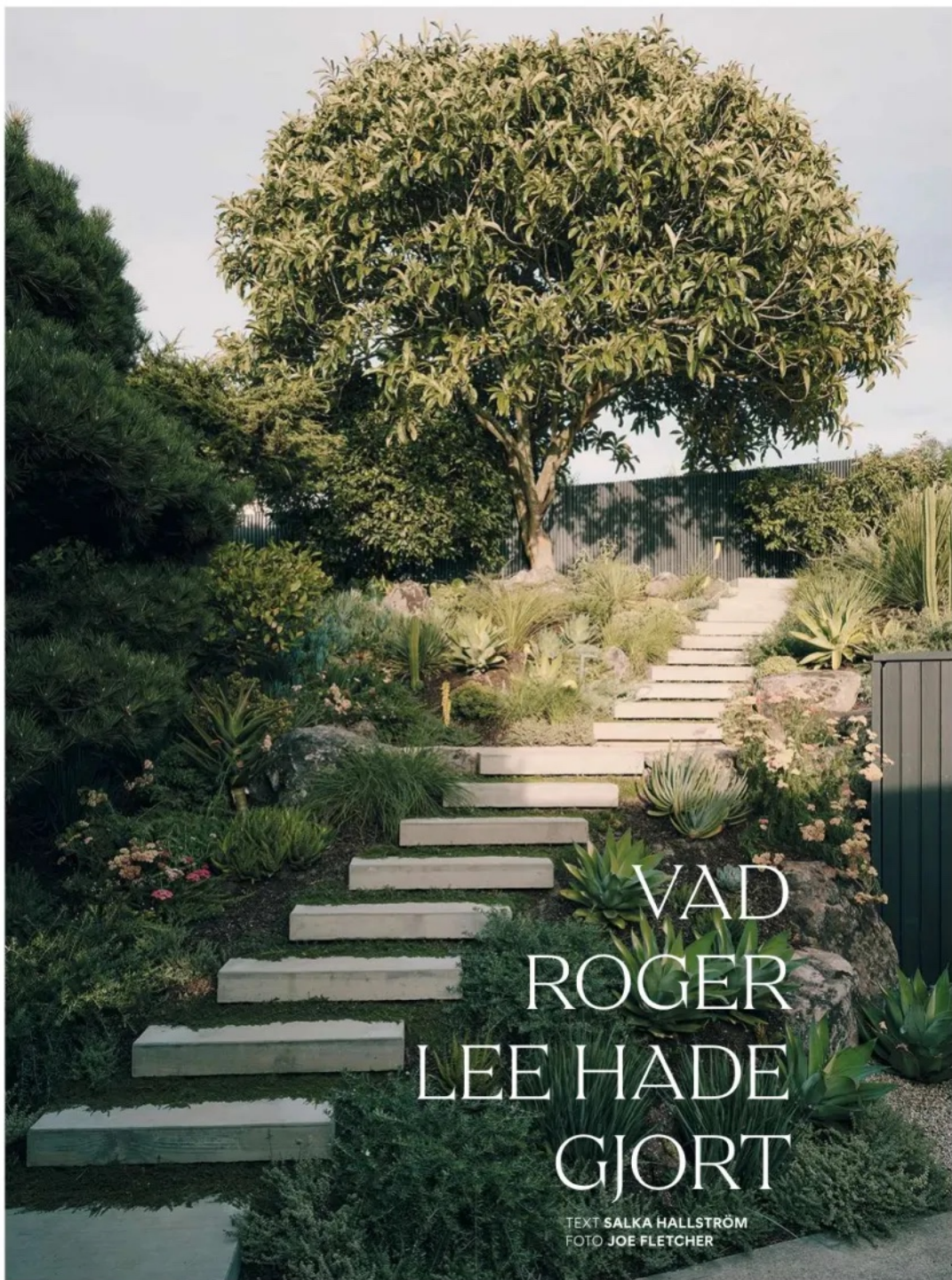
10 2025

Pris 120 SEK

ISSN 1650-1330

Del III. Interiör

- 107 Creston House**
Återhållsamhet var ledordet när arkitekten Casper Mork-Ulnes tog sig an Roger Lees villa.
- 123 Fyra på äventyr**
Från skola till kontor – den finska designbyrån berättar om sitt senaste verk Konelabra.
- 139 Hemma hos Paul**
Längtar vi efter intimitet? Det menar Kirsten Visdal, kurator för utställningen *Tidsånden 2.0*.

VAD
ROGER
LEE HADE
GJORT

TEXT SALKÅ HALLSTRÖM
FOTO JOE FLETCHER

Arkitektens spöke följde Casper Mork-Ulnes i hämlarna under arbetet med Creston House i Berkeley, Kalifornien. Den norske arkitekten berättar hur han och teamet förädlade Roger Lees ikoniska villa – med minsta möjliga ingrepp.

NÄR FRÅGAN OM CRESTON HOUSE landade i mejlboxen blev Casper Mork-Ulnes nyfiken. Vem var arkitekten, Roger Lee? Han ville gärna se huset, och väl på plats fick han direkt "en wowkänsla".

– Huset var lätt att förstå. Så enkelt och litet, men med en självklar närvaro. Det fick mig att undra vad vi kunde tillföra. Allt var orört och kvaliteterna så tydliga att jag helst inte ville röra något alls.

Creston House uppfördes 1956 och ritades av den kinesisk-amerikanske arkitekten, som på sin tid hörde till Bay Area-modernismens mest särpräglade namn. I dag räknas han till en av de mest underskattade.

Inte mycket finns skrivet om Roger Yuen Lee (1920–1981). I det fåtal texter som finns framträder en arkitekt som skapade en egen, resurssmart variant av Bay Area-modernismen, inspirerad av europeisk modernism och anpassad till Kaliforniens klimat. Med ramstomme, öppna planlösningar och generösa

glaspartier suddade han ut gränser mellan natur och interiör. I likhet med funktionalisterna i Skandinavien gjorde han högklassig arkitektur för medelklassen och experimenterade med standardiserade tekniker för att pressa priserna.

Creston House i Berkeley är alltså en sällsynt bevarad pärla, länge ägd av samma familj som Lee designade villan för. Mork-Ulnes tvivel om att ta sig an uppdraget skingrades när han insåg att de nya ägarna, Stephanie Dolores Henkle och Jordan Crane, ville gå försiktigt fram.

– De ville bevara husets själ, bara varsamt uppdatera för vår tid. Vi var helt överens: vi behövde vara mycket varsamma. De hade ett mantra som de ofta upprepade: "Om Roger Lee kom tillbaka, skulle han vara nöjd?" Vi frågade oss ständigt "Vad hade Roger Lee gjort?" Det blev vår ledstjärna – husets idé är så klar och enkel, och vi ville inte förstöra det som fungerade så väl.

Casper Mork-Ulnes själv har varit kalifornier sedan tonåren, numera på deltid. Vägen dit gick via Italien, Norge och Skottland. Pappan var diplomat, mamman konstnär. När föräldrarna lämnade Kalifornien stannade Casper och hans bror kvar. Han pluggade först arkitektur vid California College of the Arts i San Francisco och tog senare en master i New York.

Det egna kontoret grundade han i San Francisco år 2005, men flyttade tillbaka till Norge med familjen några år senare. Om kontorets särskilda arkitektur, i skärningspunkten mellan det skandinaviska och det kaliforniska, har han berättat i *The Craft of Place* – monografin som nyligen gavs ut på Park Books inför 20-årsjubileet.

– Att växa upp som jag gjort har format mig mycket, både som människa och arkitekt. Det har väckt en nyfikenhet, en vilja att förstå. Det genomsyrar också vårt arbete på kontoret: vi försöker alltid ta reda på ▶

Roger Lees signatur
med ådrig träfanér och
exponerade balkar.

Naturkänsla och stora glaspartier. Typiska stildrag för den senare fasen av Bay Area-modernismen.

så mycket som möjligt om platsen innan vi påbörjar ett projekt.

Beslutet att bli arkitekt tog form efter ett sabbatsår då Casper Mork-Ulnes reste jorden runt på egen hand. Det blev en livsavgörande resa, berättar han.

– Jag minns särskilt ett tempel i Bhaktapur i Nepal. Först såg jag ritningen, sedan upplevde jag byggnaden på plats. Det var ett uppvaknande: att man först ritat, sedan bygger – att det finns en länk mellan tanke, ritning och verklighet. När jag kom tillbaka till Kalifornien insåg jag att det var arkitekt jag ville bli. Sedan dess har det inte funnits någon tvekan.

Finns det någon plats, byggnad eller arkitekt som du återvänder till?

– Jag är förstas influerad av de moderna mästarna, som de flesta arkitekter. Men ju äldre jag blir, desto mer dras jag till äldre,

historiska byggnader – ofta sådana som inte är ritade av arkitekter. En bondgård i Norge eller ett hus här i Kalifornien kan fascinera mig i lika hög grad. Det handlar om byggnader som har stark förankring i platsen.

Vilka aspekter av Roger Lees design grep dig allra mest?

– Den kaliforniska modernismen, som en gång stod för ett nytt sätt att förena arkitektur med natur, har påverkat mig mycket. När jag först steg in i Roger Lee-huset möttes jag av ett panoramafönster med utsikt över San Francisco-bukten. Det var en stark, omedelbar kontakt med landskapet.

Hur kom ni fram till vad ni behövde förändra?

– Vi märkte att kopplingen till trädgården på baksidan inte var självklar. Något saknades i övergången mellan huset och trädgården, och därmed också mellan huset

och landskapet. Det blev vår utmaning: att förstärka och fullborda det flödet, så att huset verkligen kunde vara i dialog med omgivningen.

– Små, kirurgiska insatser krävdes för att förverkliga potentialen. Det blev en process där respekten för originalet, för Roger Lees tanke och platsens särprägel, var vägledande. Det är nog det som har gjort projektet så givande – att få arbeta i dialog med både historien och platsen.

Vad var mest utmanande?

– Att göra så lite som möjligt. Vi arkitekter och kunderna älskade huset. Inte bara för designen, utan även för dess patina. När äldre modernistiska hem åldras får de en särskild lyster. Materialen mognar, ytskikten berättar sin egen historia. Det var viktigt för oss att behålla den auran – att huset skulle kännas genuint och tidlöst, inte som om det nyss var ▶

Kärnan i huset, där en del av köksväggen lyfts bort. I mathärnan Wegners klassiska Y-stol, lampa Established & Sons.

”Det gav nya siktlinjer och ett förbättrat flöde – en hyllning till den kaliforniska modernismens principer. Jag tror faktiskt att Roger Lee själv hade uppskattat det.”

ritat och byggt. Även om 70–80 år inte låter mycket ur ett europeiskt perspektiv, så är det lång tid för ett hus i Kalifornien. Vi ville behålla de ursprungliga kvaliteterna, från doft och yta till känslan av att kliva in i ett hem som bär på många års historia. Det handlade om att förbättra konceptet utan att förlora husets själ.

FÖRSTA STEGET BLEV ATT gå tillbaka till kontoret och göra research om Roger Lee. De hade turen att hitta de ursprungliga ritningarna i ett arkiv på universitetet i Berkeley, där arkitekten hade undervisat.

– Planlösningen är i grunden enkel: ett fyrkantigt hus med en kärnvolym mitt i, där bland annat de båda badrummen ligger. Runt

denna kärna har alla andra funktioner organiserats. Det förstod vi snabbt, både på plats och när vi såg planerna på papper.

Den största förändringen på insidan blev att uppdatera originalköket från 1950-talet, som var mycket trängre än vi är vana vid i dag. Då var köket ett arbetsrum, isolerat från husets övriga sociala ytor. Kunderna ville göra det till en självklar, social del av hemmet.

– Ritningarna gjorde allt tydligare. Den centrala kärnan organiserade rummen, men väggarna knöt ihop den med resten av huset vilket begränsade flödet och sikten från baksida till framsida. Så vi gick varsamt fram och öppnade upp vissa partier ”kirurgiskt”, så att kärnan kunde stå fri som ett objekt ▶

Korridorköket har öppnats i hörnet, mot den kombinerade matsalen och vardagsrummet.

i mitten av huset. Det gav nya siktlinjer och ett förbättrat flöde – en hyllning till den kaliforniska modernismens principer. Jag tror faktiskt att Roger Lee själv hade uppskattat den förändringen.

Om du hade fått ställa en fråga till Roger Lee, vad hade det varit?

– Det här huset ritades för en professor på Berkeley. I princip ingen av Roger Lees hus designades för förmögna personer, utan för vanligt folk. Det tilltalar mig, som skandinav. Jag skulle fråga varför det var så viktigt för honom och hur han lyckades genomföra det i praktiken. Det är något som vi kämpar med i dag som arkitekter, särskilt i Kalifornien. Byggekostnaderna har skjutit i höjden och det är svårt för vanliga människor att ens drömma om sådana här hus. Men under mitten av förra seklet var

det möjligt. Hur kan vi göra det möjligt igen? Det är något jag funderar på. Som arkitekt vill man inte bara bygga för de välbärgade, utan för alla.

Det är en paradox – modernismens ideal om att skapa för många, och dagens verklighet där arkitekturen ofta bara når de få. Arkitektuppdraget har förändrats, samtidigt som det fortfarande finns ett ideologiskt arv om att skapa demokratisk arkitektur.

– Exakt, och det är en frustration jag tror att många delar. Många arkitekter har ett särskilt intresse för socialt byggande – att få skapa bostäder och rum även för "vanligt folk".

Hur kommer din egen relation till modernismens ideal till uttryck i din praktik?

– Det är något vi diskuterar i nästan alla

projekt. Jag tycker att balansen mellan de idealen och det praktiska är oerhört intressant. I Norge och Kalifornien brottas vi med samma grundläggande frågor, men på olika sätt. Klimatet i Kalifornien gör det möjligt att arbeta extrovert och öppet – byggnaderna kan flyta ut i landskapet och öppna sig mot naturen. I Skandinavien, med sina hårda vintrar och växlande klimat, finns ett behov av att bygga mer introvert och skyddande. Mitt arbete präglas mycket av spänningen mellan det extroverta och det introverta, mellan att knyta an till naturen och att skapa en skyddande tillflykt.

Det handlar inte bara om att skapa siktlinjer mellan ute och inne, förklarar Casper Mork-Ulnes, utan även om hur huset möter marken.

– Jag tänker ofta på gamla norska gårdsbyggnader, som står på pelare för att hålla

Huset är litet med kaliforniska mått, 134 kvadratmeter.

Trä överallt, även i de knallröda badrummen.

”Byggkostnaderna har skjutit i höjden och det är svårt för vanliga människor att ens drömma om sådana här hus. Men då var det möjligt,”

undan fukt och råttor och lagra mat för vintern – det är exempel på en arkitektur som är både funktionell och anpassad till platsen. Det där förhållningssättet – att ta in både landskap, klimat och tradition – är något jag försöker applicera i alla mina projekt.

Hur närmar du dig själv den där spänningen, mellan plats och arkitektur?

– Spänningen mellan att låta en byggnad vara ett objekt i landskapet och att faktiskt låta den bli en del av landskapet – det är frågor som vi återkommer till, både utifrån kalifornisk modernism och mer historiska traditioner. Det är kärnan i vårt arbete som arkitekter, särskilt när vi ritar bostäder. Vi utforskar ständigt nya sätt att närma oss dessa frågor. En risk med modernismen, och kanske också förklaringen till att den ibland fått dåligt rykte, är att den blivit för föreskrivande. Man följer principerna slaviskt, utan

hänsyn till platsen. Det är där modernismen ibland har gått fel.

– Men de stora svenska och norska modernisterna, som Ralph Erskine och Sverre Fehn, skapade arkitektur som var djupt förankrad i platsen – i kontrast till den slentrianmässiga, generella modernismen. Det är det vi själva eftersträvar: att varje projekt ska vara så specifikt och lyhört för platsen som möjligt.

Om du blickar framåt, vad är du mest nyfiken på att utforska?

– Det handlar allt mindre om teknik. Vi rör oss tillbaka mot en mer elementär arkitektur, där det handlar om att använda material som håller länge och som har bevisat sitt värde över tid. Hållbarhet, för oss, är inte att proppa huset fullt med solpaneler och avancerade system – särskilt inte om man ändå bygger 500 eller 1 000 kvadratmeter stort. Oavsett

mängden ny teknik finns det inget hållbart i att slösa resurser på så stora volymer.

– Jag lär mig hellre av bönder och fiskare, av äldre generationers enkla och passiva hållbarhetsstrategier. Hur man orienterar huset efter vind och sol, hur man hushållar med material och skalar bort allt onödigt. Det är sådant jag tycker är intressant framåt. Detta projekt är ett bra exempel: vi tog bort snarare än lade till. Den återhållsamheten är något jag vill utforska ännu mer.

Den tid vi lever i präglas också av resursbrist och klimatkris. Diskussionen handlar oftare om att renovera snarare än att bygga nytt, om att hushålla med det vi har och om minimal intervention. Allt är i rörelse, inget är längre självklart.

– Ja, verkligen. Och om jag tar fasta på det du säger, så upplever jag att diskussionen i Norge – och i Sverige och Europa generellt